

Jan-Edanak

Astigarraga'ko Murgia deritzaion jauregiko liburutegian, gure adiskide ta euskaldun on Valde-Espina'ko Markes'ak guk txit gogoko ditugun iru liburutxo gordetzen ditu.

Egia esan, eztira liburu jator-zifnezkoak, menu-bildumak baizik. Gaurko Valde-Espina'ko Markes Ignazio Orbe jaun agurgarriaren aitona, Karlos VII'garrenaren Guda-laguntzalle izan zan karlisten bigarren gerran, eta arek antolatu ta osatutako bildumak dira auek.

Batek larogei ta amabi menu dakarzki; bigarrenak larogei ta bi, ta irugarrenak beste larogei ta bi.

Jan-edan-gaiei buruz ezezik, bestela ere txit ernagarriak dira menu-xorta auek. Beren bidez jarrai bait-genezaioke 1874'eko bigarren seilkoan, ta Euskalerra guzian zear, 1872'ko gerrari.

Beraz, eta Alemania'ko jakintsuei, esate baterako, zer irudiko zaioten ezpadakigu ere, oker aundirik gabe esan genezakela uste degu, *Gastronomia* ere Kondaira-ezagueraren iturrien artean arkitzen dala...

Don Karlos'en sukaldaria inolaz ere prantsesa zan. Jaki-errenkada auek beintzat alaxen adierazten digute. Baña, tartean-tartean, Euskalerra'ko zantzu nabarmen-samarra duten jaki batzuek agertzen dira errenkadetan. Adibidez: eltzekoa, babarrun-leka ezeak, odolkiak, bakallaoa, sardiñak, krabak eta barbariñak, andejak eta urraburuak, amorraiak, txitxardiñak, txirlak, zikiro erria, mamia ta abar. Baita Euskalerra'ko jaki-prestaera berezi bat baño geiago ere: bakallaoa Bizkai-erara, letxerak Eraul-erara, azpizuna Dicastillo-erara, mingaña Somorrostro-erara, zikiroa Montejurra-erara...

Jakiña, azkeneko jaki-prestaera auek badute alako guda-usai gu-

txi bat. Baña badira are geiago dutenak ere: *tostadas a lo San Marcial, Batallón de Biurrun...*

Gaiñontzean, menu auetako bazkari-afariak ez dira, batzuek beñepein, gain-gaiñekoak, baña bai oparoak eta, batez ere, *giarrak*. Alegia, txorakeri gutxikoak.

Maiatzkenak bezala berriz, eskuarki, jelatutako mota guzietako garauak ezartzen dira: muxika, mertxika, laranja, limoi, piko, marrubi ta abar.

Ona emen bilduma orietako menu batzuek.

1874.—*Morentin'en, Ustaren 18'an*

Baskaria

Txitxirio zetua

Eltzekoa España-erara

Amorrai prejituak

Azpizuna lusagarrakin

Ollaskoak

Burin jelatua

1874.—*Lekeitio'n, Dagonillaren 14'ean*

Bijili-baskaria

Ogi-zukua

Babarrun-leka ezeak

Lusagarrak saltsa berdean

Perretxikoak

Bijili-afaria

Lupi prejituak

Txipiroiak saltsan

Otarraña olio-ozpiñarekin

Bakallaoa

Esne-ogia

1874.—*Zumarraga'n, Urriaren 2'an*

Baskaria

Makarroi-zukua

Mingaña saltsan

Otarraña mahonesarekin

Txal-saieskiak financier-erara

Ollaskoak

Urzaa olio-ozpiñarekin

Burña

1874.—San Martzial-gaiñean (Irun'en), Azaroaren 6'ean
Bazkaria

Arraultz-talo otza
Latako sardiñak
Urdaiazpiko gordiña
Azpizun otza
Ollaskoak

Eugenio D'Ors'ek liburu ezagun batean dio, baldin egun batez Prado'ko Museoak su artuko balu ta bere esku egongo balitz kuadro bat bakarrik salbatzea, zalantzarik gabe Mantegna'ren *El tránsito de la Virgen* deritzaionari elduko liokela.

Bada, ez dezala Jaungoikoa'k nai, baña Murgia-jauregiko liburu-tegiak bein edo bein, eta gu an gaudela, su artuko balu, ziur asko guk lendabizi iru menu-bildumei erantsiko genieke eskua...

A. A.

